

Professori Ilkka Virtanen
VYY:n inspehtori

Tervehdyspuheenvuoro
VYY:n Itsenäisyyspäivän
juhlassa 6.12.1998

SININEN JA VALKOINEN — UUSI MAAMME LAULU

Päättymässä oleva vuosi on ollut Vaasan yliopiston ja sen ylioppilaskunnan 30-vuotisjuhlavuosi. Tällaisen juhlavuoden Itsenäisyyspäivänä on luontevaa tarkastella valtiolliseen itsenäisyytemme ja sen symboleihin liittyviä vastaavia "tasakymmentapahtumia". Varsinkin, kun monilla niistä on läheiset liittymäkohdat joko Vaasaan tai ylioppilasmaailmaan.

Vuosi sitten vietimme itsenäisyytemme 80-vuotisjuhlallisuuksia. Joulukuun 6. päivänä 1917 annettu itsenäisyysjulistus ei sinällään taannut valtiollista suveriniteettiamme. Maassamme esimerkiksi oli vielä runsaslukuisesti aseissa entisen emämaamme, nyt siis vieraan vallan, sotaväkeä. Tammisunnuntaina 1918 alkanut vapaussota merkitsi vapautumista tästä vieraasta asevoimasta. Traagista tietysti oli, että tämän vapaussodan rinnalla, paljolti siihen myös yhdistyneenä, nuori kansakuntamme joutui käymään raskasta ja vuosikymmeniä kestäneitä traumoja aiheuttanutta veljes- tai kansalaissotaa. Erityisesti Etelä-Pohjanmaalla Tammisunnuntai on kuitenkin aina ollut nimenomaan ja vain vapaussodan alkamisen merkkipäivä ja sellaisena muistojuhlan arvoinen. Kuluvan vuoden Tammisunnuntaita vietettiinkin laajasti vapaussodan 80-vuotismuistojuhlana.

Vuoden 1918 tapahtumien muistoksi Vaasan kauppatorille on pystytetty Suomen Vapaudenpatsas. Se on seissyt siinä jo kuuden vuosikymmenen ajan. Patsaan paljastus heinäkuussa 1938 merkitsi suurta isänmaallista juhlaa. Tilaisuudessa olivat läsnä mm. tasavallan presidentti Kyösti Kallio sekä marsalkka Mannerheim. Vapaudenpatsaalla on edelleenkin suuri symboliarvo itsenäisyydellemme. On arvokasta, että te tämän päivän ylioppilaat pidätte näitä arvoja kunniassa koontumalla Itsenäisyyspäivänä soihdukulkuena tälle perinteikkäälle paikalle.

Vanha sanonta kertoo, että jokainen maa ja kansakunta tarvitsee armeijan. Ellei maalla ole sitä omasta takaa, niin jokin toinen valta sellaisen maahan tuo. Vuosisadan alun jääkäriliike tähtäsikin Suomen kansallisen armeijan syntyyn. Kun itsenäisyysjulistus oli annettu, olivat myös Saksassa koulutetut jääkärit valmiina perustamaan maallemme omat puolustusvoimat. Helmikuun 25. päivänä 1918 jääkärit saapuivat Vaasan kautta Suomeen. Jääkärit ryhtyivät organisoimaan ja johtamaan jo käynnissä ollutta vapaussotaa.

Jääkärien kotiinpaluun 80-vuotismuistopäivää vietettiin tämän vuoden helmikuussa Vaasassa järjestetyllä valtakunnallisella pääjuhllalla. Hovioikeudenpuistikon Jääkäripatsas on vuodesta 1958 alkaen ollut muistuttamassa sekä vaasalaisia että täällä vierailevia ulkopaikkakuntalaisia näistä itsenäisyytemme alkuaikojen tapahtumista. Vaasan yliopiston ylioppilaskunta muistaa kaunilla tavalla itsenäisyytemme ja vapautemme rakentajia suorittamalla aina vuosijuhlansa yhteydessä kunniakäynnin ja seppelleenlaskun Jääkäripatsaalle.

Itsenäisyytemme tutut ja aina läsnä olevat symbolit, Maamme-laulu ja siniristilippu, viettävät tänä vuonna niinkään merkkivuosiaan. Kansallisrunoilijamme J.L. Runebergin sanoittama ja Fredrik Paciuksen säveltämä Maamme-laulu esitettiin ensimmäisen kerran julkisesti Kukan päivänä 13.5.1848 eli 150 vuotta sitten. Tapahtumapaikkana oli Kumtähden kenttä Helsingissä ja esittäjinä kevätjuhlaansa kokoontuneet ylioppilaat. Itsenäistyminen oli tuolloin vielä vain kaukainen haave, mutta kansallistunteen ilmaisijana ja kansallisaatteen vahvistajana nykyinen kansallislaulumme toimi ensi esityksestään alkaen.

Suomen kansallisena tunnuksena toimi leijonavaakuna jo varhaisena Ruotsin vallan aikana. Venäjän keisari ja Suomen suuriruhtinas Aleksanteri I virallisti tämän vaakunan 1809. Itsenäistymisemme jälkeen punakeltainen leijonalippu oli vahvasti ehdolla myös kansallislipuksemme. Eduskunta kuitenkin päätyi v. 1918 nykyiseen siniristilippuun. Kansallislippumme täyttää siten tänä vuonna 80 vuotta.

Sinisestä ja valkoisesta on lipun myötä muodostunut itsenäisyyttämme ja vapauttamme symboloivat värit. Värit on lipussamme lisäksi asetettu ristin muotoon symboloimaan toista kansallista perusarvoamme, kristinuskoa. Ristilipullamme me myös osoitamme kuuluvamme yhteiseen pohjoismaisten kansakuntien perheeseen ja sitä kautta edelleen länsimaiseen kulttuuriperinteeseen.

Kansainvälistyvässä maailmassa myös me suomalaiset joudumme yhä useammin tekemiseen vieraita kansakuntia ja kulttuureja edustavien ihmisten kanssa. Kanssakäymiseen kuuluu tavallisesti ainakin lyhyen kuvauksen antaminen isänmaastamme ja täällä vallitsevista olosuhteista. Mitä me tällöin maastamme kerromme, mitä vastaamme sitä koskeviin kysymyksiin? Onko edellä esille ottamillani kansallisilla perusarvoilla ja niitä edustavilla symboleilla enää mitään merkitystä näissä uusissa olosuhteissa?

Laulujen tekijä — myös niiden esittäjänä tunnetuksi tullut — Jukka Kuoppamäki muutti 1970-luvun lopussa suuren perheensä kanssa Saksaan toimiakseen siellä pappina. Tuolta ajalta on peräisin Kuoppamäen tunnettu ja koskettava laulu "Sininen ja valkoinen", jossa hän pohtii juuri näitä kotimaasta kertomiseen liittyviä asioita.

Aluksi laulaja kokee tilanteen ongelmalliseksi:

*Kotimaa kun taakse jäi,
mietin hiljaa mielessäin,
mitä siitä kertoisin, kysyjille vastaisin.
Kertoisinko köyhyyden,
laudat eessä ovien?
Tai sen kaiken rikkauden?*

Epäröinti kaikkooa kuitenkin nopeasti, sillä laulaja löytää vastauksen:

*Sininen on taivas, Siniset on silmänsä sen.
Siniset on järvet sinisyyttä heijastaen.
Valkoinen on hanki, valkoiset on yöt kesien.
Valkoiset on pilvet, lampaat nuo taivaan sinisen.*

*Juuret kasvoi maahan sen,
kylmän sekä routaisen.
Lämmön tunsin kuitenkin
lujuudessa graniitin.
Hiljaa kuusten kuiske soi,
terveisensä tuuli toi.
**Sininen ja valkoinen,
värit ovat vapauden.***

Iskelmäksi tarkoitettun ja sellaisena koetun laulun suuri suosio osoittaa, että itenäisyys ja vapaus eivät ole vain juhlapuheissa esitettäviä fraaseja, vaan ne ovat myös osa suomalaisten arkipäivää. Kuoppamäen laulu ansaitsisikin uuden, epävirallisen ja arkipäivän maamme-laulun tittelin. Sitä voi jokainen vapaasti lauleskella tai hyräillä silloinkin, kun Maamme-laulu tai lipullemme omistetut monet ylevät teokset tuntuvat liian juhlaylta.